

Taal actief groep 8

instapkaarten taal verkennen

inhoud | instapkaarten taal verkennen

Taal verkennen

thema 1	les 2	1
thema 1	les 4	2
thema 1	les 7	3
thema 1	les 9	4
thema 2	les 2	5
thema 2	les 4	6
thema 2	les 7	7
thema 2	les 9	8
thema 3	les 2	9
thema 3	les 4	10
thema 3	les 7	11
thema 3	les 9	12
thema 4	les 2	13
thema 4	les 4	14
thema 4	les 7	15
thema 4	les 9	16
thema 5	les 2	17
thema 5	les 4	18
thema 5	les 7	19
thema 5	les 9	20
thema 6	les 2	21
thema 6	les 4	22
thema 6	les 7	23
thema 6	les 9	24
thema 7	les 2	25
thema 7	les 4	26
thema 7	les 7	27
thema 7	les 9	28
thema 8	les 2	29
thema 8	les 4	30
thema 8	les 7	31
thema 8	les 9	32

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert dat je een **voltooid deelwoord** als **bijvoeglijk naamwoord** kunt gebruiken.

Dit moet je weten

- Als je een **voltooid deelwoord** als **bijvoeglijk naamwoord** gebruikt, komt er vaak een -e achter.

De auto's waren volledig **uitgebrand**.
De **uitgebrande** auto's.

- Een voltooid deelwoord dat eindigt op -en krijgt geen extra -e.

De wedstrijd werd **verloren**.
De **verloren** wedstrijd.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert **leestekens** plaatsen in zinnen met **directe rede**.

Dit moet je weten

In de **directe rede** staat wat letterlijk gezegd wordt tussen aanhalingstekens.

- ‘Daarom kom ik met een voorstel,’ zei Lubna.
- Lubna zei: ‘Daarom kom ik met een voorstel.’

Als dat wat letterlijk wordt gezegd, wordt onderbroken, staan de verschillende stukjes tussen aanhalingstekens.

- Als de komma bij de letterlijke tekst hoort, schrijf je de komma voor het aanhalingsteken.
 - ‘Ja maar,’ zei ze, ‘daarom kom ik met een voorstel.’
- Als de komma niet bij de letterlijke tekst hoort, schrijf je de komma na het aanhalingsteken.
 - ‘Daarom’, zei Lubna, ‘kom ik met een voorstel.’

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert hoe je het **onderwerp**, het **gezegde** en **bepalingen van plaats en tijd** in een zin kunt vinden.

Dit moet je weten

- Het **gezegde** zijn alle werkwoorden in een zin die bij het onderwerp horen.
- Het **onderwerp** vind je door te vragen: wie (of wat) + **gezegde**?
- **Bepalingen van plaats en tijd** zijn zinsdelen die een antwoord geven op de vragen: waar en wanneer?

Gisteren **heeft de minister in het parlement** de nieuwe wet **getekend**.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert **contaminaties** herkennen.

Dit moet je weten

Een **contaminatie** is een onjuist woord dat is gevormd door twee woorden (of delen daarvan) met ongeveer dezelfde betekenis.

optelefoneren: opbellen + telefoneren

overnieuw: overdoen + opnieuw

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert wat **inhoudswoorden** zijn.

Dit moet je weten

- Je kunt woordsoorten in twee groepen verdelen. **Inhoudswoorden** en **functiewoorden**.
- De inhoudswoorden geven betekenis aan de zin. Inhoudswoorden zijn:
 - werkwoord (ww)
 - zelfstandig naamwoord (zn)
 - bijvoeglijk naamwoord (bn)
 - bijwoord (bw)

zn

ww

bw

bn

zn

In de **dierentuin** **leefde** een **erg** **zwarte** **beer**.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je herhaalt het gebruik van de **punt**, het **vraagteken** en het **uitroepteken**.

Dit moet je weten

Zonder leestekens is een tekst moeilijk te lezen.

- Een **punt** geeft het einde van de zin aan.
- Een **vraagteken** komt na een vraag.
- Een **uitroepteken** komt na een bevel, een uitroep of een zin die je nadruk wilt geven.

Ik zit op waterpolo. Mijn vriend ook.
Pas op! Zag je mij niet aankomen?

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert hoe je het **onderwerp**, **lijdend voorwerp** en **meewerkend voorwerp** in een zin kunt vinden.

Dit moet je weten

- Het **onderwerp** vind je door te vragen: wie (of wat) + **gezegde**?
- Het **lijdend voorwerp** vind je door te vragen: wat (of wie) + gezegde + onderwerp?
- Het **meewerkend voorwerp** vind je door te vragen: aan wie + gezegde + onderwerp (+ lijdend voorwerp)?

Bas geeft zijn vriend **Timo** een cadeau.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert wat **schrijftaalwoorden** zijn.

Dit moet je weten

Er zijn twee soorten woorden:

- **Spreektaalwoorden:** alledaagse woorden die in de spreektaal gebruikt worden. Ze komen vaak voor bij informele taal.
- **Schrijftaalwoorden:** woorden die soms wat ouderwets en afstandelijk overkomen. Ze komen vooral in geschreven teksten voor en in formele taal.

schrijftaal

echter

tevens

heden

spreektaal

maar

ook

nu

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert wat **functiewoorden** zijn.

Dit moet je weten

- De **functiewoorden** verbinden de inhoudswoorden. Ze zorgen ervoor dat je de samenhang tussen de inhoudswoorden begrijpt.
- Functiewoorden zijn:
 - lidwoord (lw)
 - voornaamwoord (vnw):
persoonlijk, bezittelijk en
aanwijzend
 - voorzetsel (vz)
 - voegwoord (vw)

vnw vz vw vnw vnw
 ↑ ↑ ↑ ↑ ↑
Ik ga op vakantie en ik pak mijn koffer.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert wanneer je **hoofdletters** gebruikt.

Dit moet je weten

Je gebruikt **hoofdletters**:

- aan het begin van een zin en de directe rede;
- bij eigennamen;
- bij aardrijkskundige namen (plaatsen, streken, landen, bergen, rivieren, hemellichamen);
- bij afleidingen van aardrijkskundige namen (namen van volken en talen, inwoners van landen en plaatsen);
- bij feestdagen en historische gebeurtenissen.

Hij zei: 'Ik vier dit jaar **Kerstmis** in **Italië** met **Francesca** en haar **Italiaanse vader**.'

Dit ga je leren

Je leert uit welke delen een **samengestelde zin** bestaat.

Dit moet je weten

Er zijn twee soorten **samengestelde zinnen**:

- Hoofdzin + hoofdzin, vaak met een voegwoord: **en, maar, of, want**.
 - In een hoofdzin is de persoonsvorm het eerste of tweede woord.
 - In een hoofdzin moeten het **onderwerp** en de **persoonsvorm** naast elkaar staan.

Mijn broer moet op reis, **maar hij wil** thuisblijven.

- Hoofdzin + bijzin of bijzin + hoofdzin, vaak met een ander voegwoord.
 - In een bijzin staat de persoonsvorm achteraan of bijna achteraan.
 - In een bijzin kán er tussen onderwerp en persoonsvorm een ander zinsdeel staan.

Ik ga naar de eilanden, **omdat ik** vakantie **heb**.

Dit ga je leren

Je leert dat bij sommige werkwoorden een **vast voorzetsel** hoort.

Dit moet je weten

Na sommige werkwoorden past vaak maar één voorzetsel in de zin.

- kijken **naar**
- denken **aan**
- wachten **op**
- stoppen **met**
- schrikken **van**
- zoeken **naar**
- luisteren **naar**
- smeken **om**
- zich interesseren **voor**

Ik kijk **naar** de film / **naar** buiten / **naar** jou.

Ik zoek **naar** de schat / **naar** mijn sleutels.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert wat **telwoorden** zijn.

Dit moet je weten

Telwoorden geven een aantal of een nummer aan, of de rangorde van een reeks.

getallen	rangorde	woorden die een hoeveelheid aangeven
drie, elf	derde, elfde	beide, veel, weinig
honderd	honderdste	hoeveel, zoveel
		meer, meest, minder, minst

taal verkennen

Dit ga je leren

Je herhaalt het gebruik van de **komma**, **puntkomma** en **dubbele punt**.

Dit moet je weten

- De **komma** gebruik je als je iemand aanspreekt, tussen twee persoonsvormen, bij opsommingen en om de lezer te helpen bij het begrijpen van een zin.
De komma komt vaak voor bij samengestelde zinnen; de komma staat dan voor het voegwoord.

Jan, kom je snel naar huis?

Als je weet wat je wilt, is het niet zo moeilijk.

- De **puntkomma** komt tussen twee hoofdzinnen zonder voegwoord die nauw met elkaar samenhangen.

Jan was helemaal alleen; zijn vriend was al naar huis gegaan.

- De **dubbele punt** komt voor een opsomming of een verklaring en bij de directe rede.

Op tafel liggen drie dingen: mijn schrift, een pen en mijn etui.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert het verschil tussen de **bedrijvende** en de **lijdende** zin.

Dit moet je weten

- Er zijn bedrijvende en lijdende zinnen. In een bedrijvende zin is het **onderwerp** actief: het voert de handeling van het **gezegde** uit. In een lijdende zin is dit niet zo.

Bedrijvend: **Ibrahim** kopt de bal.

Lijdend: **De bal** wordt **gekopt** door Ibrahim.

- Je maakt van een bedrijvende zin een lijdende zin door van de persoonsvorm een **voltooid deelwoord** te maken en het hulpwerkwoord **worden** te gebruiken.

kopt → wordt gekopt

- Het **lijdend voorwerp** van de bedrijvende zin wordt het **onderwerp** in de lijdende zin.

de bal → de bal

- Het **onderwerp** van de bedrijvende zin komt achter **door** te staan in de lijdende zin.

Ibrahim → door Ibrahim

taal verkennen

Dit ga je leren

Je gaat leren wat een **wederkerend voornaamwoord** is.

Dit moet je weten

- Er zijn werkwoorden met een **wederkerend voornaamwoord**.
- Een wederkerend voornaamwoord verwijst terug naar het **onderwerp**.

zich wassen

Ik was **me**.

Jij wast **je**.

Hij/Zij wast **zich**.

Wij wassen **ons**.

Jullie wassen **je/jullie**.

Zij wassen **zich**.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert hoe je van het hele werkwoord een **voltooid deelwoord** maakt.

Dit moet je weten

- Het **voltooid deelwoord** van de meeste zelfdeklankwerkwoorden maak je zo: ge + stam + d of t.
maken → Zijn vader **heeft** die kast **gemaakt**.
- Het voltooid deelwoord van veel andereklankwerkwoorden begint met ge- en eindigt op -en.
zingen → Hij **heeft** uit volle borst **gezongen**.
- Als een werkwoord begint met het voorvoegsel be-, ge-, ver-, ont-, her- of er-, krijgt het voltooid deelwoord geen (extra) ge-.
ontbijten → Zijn moeder **heeft** al **ontbeten**.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert hoe je het **onderwerp** en het **werkwoordelijk gezegde** in een zin kunt vinden. In het gezegde kun je de **persoonsvorm** van andere werkwoorden onderscheiden.

Dit moet je weten

- Alle werkwoorden die in een zin staan, vormen samen het **werkwoordelijk gezegde**. Een van de werkwoorden is de **persoonsvorm**.
- Het werkwoordelijk gezegde zegt wat er in een zin is gedaan of wordt gedaan.
- Het **onderwerp** vind je door te vragen: wie (of wat) + gezegde?

De takken zwiepen in de wind.

Wil je vanwege de storm **blijven slapen**?

Via de televisie **probeerde de weerman** iedereen te waarschuwen.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert hoe je kunt herkennen in welke **tijd** een zin staat.

Dit moet je weten

We onderscheiden de **onvoltooide tijd** en de **voltooide tijd**.

- De onvoltooide tijd geeft aan dat iets nog niet voltooid (afgerond) is.
- In de onvoltooide tijd staat een **persoonsvorm** van het zelfstandig werkwoord.

Ik **kijk** naar de film. (tegenwoordige tijd)

Ik **keek** naar de film. (verleden tijd)

- De voltooide tijd geeft aan dat iets gebeurd is en voltooid (afgerond) is.
- In de voltooide tijd staat altijd een persoonsvorm van het hulpwerkwoord **hebben** of **zijn** met een **voltooid deelwoord** van het zelfstandig werkwoord.

Ik **heb** naar de film **gekeken**. (tegenwoordige tijd)

Ik **had** naar de film **gekeken**. (verleden tijd)

Dit ga je leren

Je leert wanneer je de **verwijswoorden** dat, die of wat gebruikt in een zin.

Dit moet je weten

Verwijswoorden verwijzen naar andere (zelfstandige naam-) woorden of naar een hele zin.

Het verwijswoord verwijst meestal naar een woord dat vooraan in de zin staat.

- **Dat** verwijst naar een het-woord.
Het meisje **dat** ik aardig vind.
- **Die** verwijst naar een de-woord.
De jongen **die** ik gisteren ontmoet heb.
- **Wat** gebruik je:
 - na woorden over hoeveelheid: weinig, iets, niets, alles, veel.
Er is niets **wat** je nog kunt doen.
 - na de overtreffende trap zonder zelfstandig naamwoord.
Dat is het leukste **wat** ik gezien heb.
 - als het verwijst naar een zin.
Zijn ouders kochten een hond, **wat** hij erg fijn vond.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert hoe je **samengestelde werkwoorden** gebruikt.

Dit moet je weten

Er zijn twee soorten

samengestelde werkwoorden:

- Een **scheidbaar samengesteld werkwoord** kan in een zin in twee delen worden gesplitst: het werkwoordsdeel en het andere deel.

samenwerken

Ze **werken** heel prettig **samen**.

- Bij een **onscheidbaar samengesteld werkwoord** blijven de delen altijd aan elkaar.

overzien

Ik **overzie** het goed.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert wanneer je **dan** of **als** gebruikt in een zin.

Dit moet je weten

- Als je twee dingen met elkaar vergelijkt en je wilt het **verschil** aangeven, gebruik je de vergrotende trap met **dan**.

Jari is groter **dan** Luna.

- Als je twee dingen met elkaar vergelijkt en je wilt de **overeenkomst** (= er is geen verschil) aangeven, gebruik je **als**. Je herkent deze zinnen vaak aan de woorden even, zo, zoveel en zelfde.

Jari zingt even mooi **als** Luna.

Dit ga je leren

Je leert het verschil tussen de **bedrijvende** en de **lijdende** vorm.

Dit moet je weten

- Er zijn bedrijvende en lijdende zinnen. In een bedrijvende zin voert het onderwerp de handeling van het **gezegde** uit. In een lijdende zin is dit niet zo.

Bedrijvend: **Ibrahim** kopt de bal.

Lijdend: **De bal** wordt gekopt door Ibrahim.

- Je maakt van een bedrijvende zin een lijdende zin door van de persoonsvorm een **voltooid deelwoord** te maken en het hulpwerkwoord **worden** te gebruiken.

kopt → wordt gekopt

- Het **lijdend voorwerp** van de bedrijvende zin wordt het **onderwerp** in de lijdende zin.

de bal → de bal

- Het **onderwerp** van de bedrijvende zin komt achter **door** te staan in de lijdende zin.

Ibrahim → door Ibrahim

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert hoe je de **persoonlijke voornaamwoorden** goed in een zin gebruikt.

Dit moet je weten

- **Hun** is een persoonlijk voornaamwoord dat nooit als **onderwerp** in een zin kan voorkomen, wel als meewerkend voorwerp of als bezittelijk voornaamwoord.

Fout: **Hun** hebben dat gedaan.

Goed: **Zij** hebben dat gedaan.

- **Me, jou en u** zijn persoonlijke voornaamwoorden die lijken op de bezittelijke voornaamwoorden **mijn, jouw en uw**.

Fout: Hij heeft **me** fiets gemaakt.

Goed: Hij heeft **mijn** fiets gemaakt.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert wat **inhoudswoorden** zijn.

Dit moet je weten

Je kunt woordsoorten in twee groepen verdelen: **inhoudswoorden** en **functiewoorden**.

De inhoudswoorden geven betekenis aan de zin. Inhoudswoorden zijn:

- werkwoorden (ww)
- zelfstandige naamwoorden (zn)
- bijvoeglijke naamwoorden (bn)
- bijwoorden (bw)

zn
↑

ww
↑

bw
↑

bn
↑

zn
↑

In de **keuken** **hangen** **erg** **gele** **gordijnen**.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert wat een **samentrekking** is.

Dit moet je weten

In een zin mag je soms bepaalde woorden of een deel van een woord weglaten. Het gaat dan om woorden of delen daarvan die je anders letterlijk zou herhalen. Dit noem je een **samentrekking**.

- Bij woorden kun je een deel van een woord weglaten. Je gebruikt dan wel een weglatingsstreepje.
voorgesprek en nagesprek
→ voor- en nagesprek
- Bij woordgroepen kun je een woord weglaten.
grote ~~kinderen~~ en kleine kinderen
→ grote en kleine kinderen
- Bij samengestelde zinnen kun je een of meer zinsdelen weglaten.
Ik eet een appel en ~~ik eet~~ een banaan.
→ Ik eet een appel en een banaan.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert hoe je het **onderwerp**, **lijdend voorwerp** en **meewerkend voorwerp** in een zin vindt.

Dit moet je weten

- Het **onderwerp** vind je door te vragen: wie (of wat) + **gezegde**?
- Het **lijdend voorwerp** vind je door te vragen: wat (of wie) + gezegde + onderwerp?
- Het **meewerkend voorwerp** vind je door te vragen: aan wie + gezegde + onderwerp (+ lijdend voorwerp)?

De miljonair **schenkt** **het museum** morgen **een kunstwerk**.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert dat **onderwerp** en **persoonsvorm** in getal overeenstemmen, maar dat dit soms niet meteen duidelijk is.

Dit moet je weten

Het **onderwerp** en de **persoonsvorm** komen overeen in getal. Meestal zie je gelijk of het onderwerp enkelvoud of meervoud is, maar soms is het lastig.

- Soms bestaat het onderwerp uit een woord dat in vorm enkelvoud is, maar in betekenis als meervoud overkomt.

De politie was al snel aanwezig.

- Na hoeveelheidswoorden als aantal, groep, kudde, serie, rij, paar, stapel, troep gebruik je enkelvoud.

Een aantal kinderen was te laat.

- Soms heb je niet door dat het woord meervoud is.

De musea hebben aangekondigd om samen te gaan werken.

Musea is het meervoud van museum.

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert hoe je leestekens plaatst in zinnen met **directe rede**.

Dit moet je weten

In de **directe rede** staat wat letterlijk gezegd wordt tussen aanhalingstekens.

- ‘Daarom kom ik met een voorstel,’ zei Lubna.
- Lubna zei: ‘Daarom kom ik met een voorstel.’

Als dat wat letterlijk wordt gezegd, wordt onderbroken, staan de verschillende stukjes tussen aanhalingstekens.

- Als de komma bij de letterlijke tekst hoort, schrijf je de komma voor het aanhalingsteken.
 - ‘Ja maar,’ zei ze, ‘daarom kom ik met een voorstel.’
- Als de komma niet bij de letterlijke tekst hoort, schrijf je de komma na het aanhalingsteken.
 - ‘Daarom’, zei Lubna, ‘kom ik met een voorstel.’

Als binnen het citaat een uitroepteken of vraagteken staat, komt er geen extra komma meer.

- ‘Wie komt er met een voorstel?’ vroeg Lubna.

Dit ga je leren

Je leert hoe je **bedrijvende** zinnen omzet in **lijdende** zinnen.

Dit moet je weten

- Er zijn **bedrijvende** en **lijdende** zinnen. In een bedrijvende zin is het **onderwerp** actief: het voert de handeling van het **gezegde** uit. In een lijdende zin is dit niet zo.

Tegenwoordige tijd

Bedrijvend:

Ibrahim kopt de bal.

Lijdend:

De bal wordt gekopt door Ibrahim.

Verleden tijd

Ibrahim kopte de bal.

De bal werd gekopt door Ibrahim.

- Je maakt van een bedrijvende zin een lijdende zin door van de persoonsvorm een **voltooid deelwoord** te maken en het hulpwerkwoord **worden** te gebruiken.

Tegenwoordige tijd

kopt → wordt gekopt

Verleden tijd

kopte → werd gekopt

- Het **lijdend voorwerp** van de bedrijvende zin wordt het **onderwerp** in de lijdende zin.
de bal → **de bal**
- Het **onderwerp** van de bedrijvende zin komt achter **door** te staan in de lijdende zin.
Ibrahim → **door** Ibrahim

taal verkennen

Dit ga je leren

Je leert hoe je de drie meest gemaakte **taalfouten** kunt vermijden.

Dit moet je weten

- 1 **Hun** kan nooit **onderwerp** van de zin zijn.
Fout: **Hun** hebben dat gedaan.
Goed: **Zij** hebben dat gedaan.

- 2 Een **persoonlijk voornaamwoord** mag niet als **bezittelijk voornaamwoord** worden gebruikt.
Fout: Hij heeft **me** fiets gemaakt.
Goed: Hij heeft **mijn** fiets gemaakt.

- 3 **Als** en **dan** worden vaak door elkaar gebruikt.
Je gebruikt *dan* bij een vergelijking waarbij het gaat om een verschil, en *als* bij een overeenkomst.
Fout: Hij is groter **als** ik.
Goed: Hij is groter **dan** ik.